

یانکل فیالکوف

# جامعہ شناسی شہر

ترجمہ

عبدالحسین نیک گھر



## فهرست

پیش گفتار

۹	پیش گفتار
۱۳	فصل یکم: شهر، پدیده جامعه شناختی
۳۳	فصل دوم: شهر، صورت اجتماعی
۶۳	فصل سوم: شهر، یک یا چند سبک زندگی
۹۹	فصل چهارم: شهر، یک سازمان سیاسی
۱۲۹	فصل پنجم: پیمایش شهری امروز
۱۵۵	نتیجه: یگانگی شهر
۱۵۹	کتاب شناسی

## پیش‌گفتار

این کتاب تلفیقی است از آموزش‌هایی که در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی معماری و شهرسازی درباره شهر تدریس می‌شود. اهل حرفه، جامعه‌شناسان، جغرافی‌دانان، انسان‌شناسان، دانشجویان معماری و شهرسازی با پرسش‌هایشان به مرور زمان به عمق اندیشه ما درباره شهر افزوده‌اند. و ما این غنای چندرشته‌ای بودن جامعه‌شناسی شهری را علاوه بر موضوع‌اش، مدیون آنان نیز هستیم. اگر این کتاب عنوان جامعه‌شناسی شهری را بر پیشانی‌اش دارد، هر آینه باید بدانیم که بدون مراجعه به نوشته‌های جغرافی‌دانان، انسان‌شناسان، جمعیت‌شناسان و تاریخ‌شناسان، بررسی شهر امکان‌پذیر نیست. اکنون دیگر می‌دانیم که مرزهای ترسیم شده میان رشته‌های علوم غالباً مصنوعی هستند.

موضوع دیگری که مدنظر داریم شهرسازی کاربردی است که در پرتو تفکرات علوم اجتماعی کم و کیف آن را بهتر می‌توان توضیح داد. به کمک این علوم می‌توان فهمید که یک آمایش شهری می‌تواند به طرز پایدار در جامعه استقرار یابد. به نظر ما رویکرد انتقادی علوم اجتماعی، مبتنی بر فاصله گرفتن از قدرت حاکم و قواعد نهادی شده، پربارتر از فنون

و دستورالعمل‌هایش است. شخصاً با داشتن سابقه کار در خدمت ادارات محلی به‌خوبی می‌دانم که توان انتقادی علوم اجتماعی می‌تواند به عنوان نیروی محرکه اصلی برای اقدام روزمره در خدمت شهر عمل کند. بنابراین، این مقدمه را می‌توان در دو قضیه ساده که در وابستگی متقابل‌اند، خلاصه کرد: نخست این‌که شهر یک موضوع سیاسی است و با سلیقه‌ها و ارزش‌ها درگیر است؛ دو دیگر، مساعدت علوم اجتماعی بر واقعیات قابل اثبات مبتنی است.

این کتاب دو اصل روش‌شناختی را مدنظر دارد: رویکرد تاریخی و تحقیق میدانی. تحقیقات تاریخ شهری که از دهه ۱۹۸۰ توسعه یافته است، اجازه می‌دهند که مناظره‌های شهرسازی معاصر و نظریه‌های علوم اجتماعی متناظر با آن‌ها را مرور کنیم. هر یک از فصل‌های این کتاب در موضوع مورد بحث ابتدا نوشته‌های مؤلفان کلاسیک را در متن اجتماعی و سیاسی‌شان مطرح می‌کند، سپس به بررسی مباحث امروزی می‌پردازد. دغدغه آموزشی ایجاب می‌کرد که مباحث نظری را از واقعیت‌های انضمامی جدا نکنیم. خواننده با پرسش از یک کارگزار معاملات ملکی، با مشاهده آرایش فضایی یک منطقه مسکونی ویلایی یا سر و وضع یک مشاور محله می‌تواند عیار درستی ابزارهای نظری پیشنهاد شده در این کتاب را محک بزند. همان دغدغه آموزشی ما را بر آن داشت که فصل آخر کتاب را به یک پیمایش شهری اختصاص دهیم.

در طول این کتاب و در همه فصل‌هایش موضوعاتی که زیر عنوان «شهر» (صورت‌های اجتماعی، شیوه زندگی، مدیریت شهری) بررسی شده است به دوره‌های متفاوت ارجاع می‌دهند. ریخت‌شناسی اجتماعی<sup>۱</sup> با دوره تغییر شکل فیزیکی شهر متناظر است که از ۱۹۰۰ تا ۱۹۷۰ طول کشیده است و به پرسش‌های بی‌واسطه پاسخ می‌دهد: